

УДК: 353:330.341.1; DOI: 10.31388/2519-884X-2020-41-49-55

Горлов Є.І., аспірант
Донецький національний університет імені Василя Стуса

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ СЕРЕДОВИЩ, ЯК КАТАЛІЗАТОРУ ФОРМУВАННЯ ДІЄВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Анотація. Стаття присвячена розгляду теоретичного аспекту регіонального інноваційно-активного середовища, як каталізатору формування дієвої інноваційної системи. Представлено характерні для національної інноваційної системи елементи. Описуються підходи до інтерпретації поняття регіонального інноваційно-активного середовища, дається її авторське тлумачення. Визначено основні характеристики поняття регіонального інноваційно-активного середовища. Встановлено, що головним та визначальним фактором в інноваційно-активному середовищі є сукупність зв'язків, співробітництво та кооперація компаній та організацій в інноваційній сфері.

Ключові слова: інновації, національна інноваційна система, інноваційний розвиток, регіональне інноваційно-активне середовище,

JEL code classification: O38, R58

Horlov Yevhen, postgraduate
Vasyl Stus Donetsk National University

ESSENCE AND CONTENT OF REGIONAL INNOVATIVE ENVIRONMENTS AS A CATALYST OF FORMATION OF AN EFFECTIVE NATIONAL INNOVATIVE SYSTEM

Abstract. Within the framework of the process of transformation of the country's economy, a special role is given to the formation of regional innovation-active environments as a necessary condition for the existence of a national innovation system. The importance of the regional aspect in the process of creating an innovation system is more than great, as it allows to take into account the specifics and features of the territory, determining different starting conditions for innovative development, sectoral specialization of regions and many other factors influencing the efficiency of the region and the country. However, the full formation and functioning of the national innovation environment of Ukraine is impossible without the creation of regional innovation-active environments (RIAE) and the unification of territorial participants into a single innovation environment of the country. RIAE research is necessary in order to further study not only their specifics, but also in order to form a national innovation system.

The paper uses methods of theoretical generalization, grouping and comparison to study the concept of national innovation system and regional innovation-active environment. It is established that the modern scientific literature has many approaches to the definition of this category, which necessitates its further study in order to reveal the economic essence, establish the composition and structure. The elements characteristic of the national innovation system are presented. The main characteristics of the concept of regional innovation-active environment are determined.

It is established that the concept of RIAE should be understood as a complex, open, dynamic, socio-economic system consisting of enterprises, institutions, organizations, individuals located within the region, public authorities, local governments, which actively and purposefully interact between itself in the field of creation, distribution, use of scientific knowledge and technologies, production of innovative products.

Key words: innovations, national innovation system, innovative development, regional innovation-active environment

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах одним з ключових чинників стабільного зростання економіки України виступає національна інноваційна система, найважливішими завданнями якої є забезпечення високого рівня конкурентоспроможності на світовій арені, поліпшення ділового клімату в країні і повна модернізація еко-

номіки. Однією з основних завдань на сьогоднішній день є створення ефективно функціонуючого ринкового сектора шляхом залучення в економіку матеріальних і фінансових ресурсів, заміни зношених основних засобів і підвищення ефективності їх використання, створення комфортного інвестиційного клімату для залучення приватних, в тому числі зарубіжних інвесторів, збереження і примноження інтелектуального капіталу. Саме національна інноваційна система, що характеризується на сьогоднішній день невизначеністю, повинна стати домінантою і вивести економіку країни на якісно новий рівень. Водночас управління конкурентоспроможністю стає все більш складним через вичерпання потенціалу традиційної промислової політики, що втілило в життя розвиток технологічної та виробничої спеціалізації та кооперації в рамках мережових структур – інноваційно-активних середовищ. За цих умов постає проблема створення економічного середовища, яке б сприяло розвитку інноваційних процесів, особливо на рівні окремих регіонів, що б забезпечувало ефективне використання інноваційного регіонального потенціалу.

Дослідження регіональних інноваційно-активних середовищ (РІАС) необхідно з метою більш глибокого дослідження не тільки їх специфіки, а й з метою формування національного інноваційної системи. Однак повноцінне формування і функціонування національного інноваційного середовища України неможливе без створення РІАС та об'єднання територіальних учасників в єдину інноваційне середовище країни. Регіони формують інноваційне середовище з урахуванням місцевих особливостей, сильних і слабких сторін, формують і реалізують основні положення регіональної науково-технічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями, пов'язаними з вивченням понять «національній інноваційній системі» та «регіональні інноваційно-активні середовища» займалися багато зарубіжних і вітчизняних учених, таких як: К. Фріман [2,3], Р. Нельсон [4], Л.А. Яремко [7], І. В. Одотюк [10], Ф.Кук [15], Т.Кірат,

Й.Лунг [16], К.Нетудихата [20], Л.Федулова [23] та ін.

Мета статті полягає у дослідженні і аналізі підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до сутності понять «національна інноваційна система» та «регіональне інноваційно-активне середовище».

Виклад основного матеріалу. В економічній літературі на сьогодні є багато підходів щодо розуміння сутності поняття «національна інноваційна система» (далі – «НІС»). Цей термін розглядають як сукупність інститутів інноваційних перетворень в усіх сферах життєдіяльності суспільства та як чинник розвитку освіти та науки у трансформаційній економіці. НІС характеризує не лише комплекс різних умов інноваційної діяльності в країні, але й ту сукупність економічних суб'єктів, на яких покладено функцію реалізації інноваційного потенціалу конкретної держави і її територій. Елементи, що заповнюють національну, а також регіональну (місцеву) інноваційну систему, підтримує цілеспрямована група інституціональних чинників, соціально-економічні, правові, інформаційні, екологічні, культурні умови, мотиваційні, економічні й адміністративні компоненти інноваційного середовища [1].

Перші роботи, присвячені національним інноваційним системам були опубліковані в кінці 80-х років минулого століття Крістофером Фріманом [2; 3]. Згідно цих робіт, НІС – це мережа інститутів в державному та приватному секторі, які взаємодіють, імпортують, модифікують і розробляють нові технології». Під інститутами в цьому визначенні розуміються організації та компанії.

Підходи до визначення НІС по суті близькі до визначення К. Фрімана, порівняльна характеристика окремих визначень «національна інноваційна система» приведена в таблиці 1.

Проаналізувавши поняття, важливо відзначити, що для НІС характерні наступні елементи:

- інститути (законодавчі, виконавчі, організаційні, функціональні) покликані стимулювати інноваційні процеси, що визначають основний напрямок в інноваційній політиці;

Таблиця 1

Порівняльна характеристика визначень поняття «національна інноваційна система»

Автор (джерело)	Визначення поняття НІС
К. Фріман [2,3]	Мережа інститутів в державному та приватному секторі, які взаємодіють, імпортують, модифікують і розробляють нові технології
Р. Нельсон [4]	Сукупність інститутів, взаємодія яких визначає інноваційну діяльність національних фірм
С. Меткалф [5]	Система взаємопов'язаних інститутів, що створює, зберігає та передає знання, навички й артефакти, які визначають нові технології
А. Холл, Р. Сулійман, Н. Кларк [6]	Група організацій та індивідів, залучених у виробництво, поширення, адаптацію та використання знань соціально-економічної важливості, а також інституційний контекст, який керує цими взаємодіями і процесами
Яремко Л.А. [7]	Сукупність взаємопов'язаних організацій (структур), що займаються виробництвом та комерційною реалізацією наукових знань і технологій в межах національних кордонів.
Білозубенко В. С. [8]	Комплекс взаємозалежних інститутів організаційного і правового характерів, пов'язаних особливою структурою, які забезпечують протікання національного інноваційного процесу, окремі його стадії, а також участь і регулюючу роль держави у сфері інноваційного розвитку
Макаренко І.П. [9]	Сукупність національних державних, приватних і громадських організацій і механізмів їхньої взаємодії, у межах яких створюються, зберігаються і поширюються нові знання та технології
І. В. Одотюк [10]	Об'єднана нормативно-правовим, організаційно-економічним, фінансовим та податковим механізмами ієрархічна структура інститутів освіти, науки, бізнесу і держави, функціонування якої визначає якість та кількість створеного в країні наукового продукту, а також ефективність його комерціалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках інноваційних товарів та послуг.
Розпорядженні КМУ «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» [11]	Сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу

- учасники інноваційних процесів (промислові підприємства, ЗВО, НДІ, лабораторії, НДДКР, центри трансферу технологій і т.д.) все ті, хто забезпечить ринок знань і технологій;

- системність, тобто взаємодія всіх елементів.

Як відомо, інноваційний процес можна розглядати не тільки на національному рівні,

а і в рамках високотехнологічної зони, промислового парку, регіону, кластера, спільноти і т.д. Особливу важливість представляє дослідження інноваційних процесів на рівні регіону, про що свідчать наступні положення:

1. На думку М. Фішера, просторова близькість між економічними агентами надзвичайно важлива, враховуючи спрощен-

ня обміну знаннями, яке є невід'ємним атрибутом більшості радикальних інновацій. Таким чином, з'являється інституційний контекст інноваційного процесу, що дає можливість його локалізувати і проводити порівняльний аналіз різних територій [12].

2. В рамках регіону з'являється можливість проводити комплексну інноваційну політику, адже саме регіон здатний визначати стратегічні пріоритети від імені держави, налагоджувати зв'язки з іншими регіонами, що по суті наділяє його можливостями політичної юрисдикції.

3. Відкритість регіонів дозволяє їм бути гнучкими і легко адаптуватися до коливань глобальної інноваційної мережі. М. Калер, Д. Лейк стверджують, що глобалізація зробила необхідним передачі процесів прийняття управлінських рішень у позадержавну сферу шляхом делегування повноважень на інші рівні управління, наприклад регіональний рівень. Дані обставини призводять до ослаблення національного економічного суверенітету, при цьому місцеві (локальні) трансформуються в ключових учасників глобальної економічної системи [13].

4. Зміна форм комунікацій учасників інноваційного процесу, зростання ролі горизонтальних зв'язків, інтерактивних комунікацій також змушують виділити регіональний рівень інноваційного процесу.

5. Регіон є місцем економічної взаємодії і інноваційної діяльності. Кожен окремий регіон має специфічні ресурси щодо стимулювання інноваційних можливостей і конкурентоспроможності підприємств. Дослідження підтверджують, що інноваційна активність підприємств базується на локалізованих ресурсах (спеціалізований ринок праці, робоча сила, постачальники, інтелектуальні ресурси, традиції підприємницької діяльності, клієнти, спонсори та ін.).

6. Інновації є складовою частиною системи соціальних відносин. У регіональному контексті існує набір правил, норм, приписів поведінки фірм, які є похідними від економічних і соціокультурних факторів. Комплекс неформальних взаємовідносин на певній території визначає імідж, почуття

причетності до структури, що підвищує інноваційний потенціал території за допомогою синергетичного обміну інформацією та знаннями.

Таким чином, регіон має додаткові нематеріальні активи, що представляють собою специфічну форму капіталу, яка є похідною від соціальних відносин, норм і цінностей в рамках спільноти. Цей капітал допомагає долати труднощі на ринку, підтримуючи стабільні та взаємовигідні відносини [14].

Питанням наукового обґрунтування регіональних інноваційно-активних середовищ присвячені праці багатьох зарубіжних учених, таких як: Ф.Кук [15], Т.Кірат, Й.Лунг [16], Б. Ешейм, М. Гертлер [17], Д. Долоро [18], А. Ісаксен [19] та ін. Серед українських дослідників, слід відмітити: К.Нетудихата [20], Г.Ганєєва [21], А.Поручник, І.Брикова [22], Л.Федулова [23] та ін. (Таблиця 2).

Аналіз різних точок зору щодо визначення поняття регіонального інноваційно-активного середовища дозволяє виявити такі загальні риси:

- головним та визначальним фактором в інноваційно-активному середовищі є сукупність зв'язків, співробітництво й кооперація компаній та організацій в інноваційній сфері;

- основною функцією РІАС є генерація нових знань, їх поширення та використання шляхом трансформації в продукти, технології, послуги;

- необхідною умовою існування інноваційного середовища є наявність інституційної інфраструктури, задіяної у процесі створення та застосування наукових знань і технологій [24].

У наукових працях регіональні інноваційно-активні середовища розглядаються переважно в економічному контексті, однак, беручи до уваги, що інновації є результатом насамперед соціальної взаємодії між економічними суб'єктами, слід брати до уваги саме соціальні чинники, які на нашу думку є визначальними у діяльності і розвитку інноваційного середовища.

Таблиця 2

Поняття «Регіональне інноваційне-активне середовище у працях зарубіжних та вітчизняних учених

Визначення поняття	Автор
Сукупність зв'язків в інноваційній мережі, яка включає безпосередньо генеруючі знання фірми, а також організації, підприємства, що використовують ці знання, і різноманітні структури, що виконують спеціалізовані посередницькі функції.	Ф.Кук [15]
Система співробітництва та кооперації в інноваційній сфері між компаніями та організаціями, які створюють і поширюють нові знання в рамках інституційно-культурного режиму, що сприяє підвищенню рівня інноваційної діяльності	Т.Кірат, Й.Лунг [16]
Інституційна інфраструктура, що підтримує інновації у виробничій структурі регіону	Б. Ешейм и М. Гертлер [17]
Сукупність розташованих у певній галузі взаємодіючих приватних та громадських організацій, інститутів, що функціонують у відповідності до організаційних та інституційних механізмів, сприяючи накопиченню, використанню та поширенню знань	Д. Долоро [18]
Сукупність підприємств і організацій в регіоні, які беруть участь в інноваційній діяльності за допомогою використання сформованих стійких взаємних зв'язків, коопераційних і координаційних механізмів, а також зв'язків з інститутами регіону	А. Ісаксен [19]
Комплекс економічних, політичних та інституційних зв'язків, що існують у певному географічному просторі та генерують процес колективного навчання, який приводить до швидкої дифузії знань і кращої практики	К.Нетудихата [20]
Цілісне утворення організацій та інститутів регіону, що тісно взаємодіють між собою з метою генерації нових знань, їх поширення та використання шляхом трансформації в продукти, технології, послуги	Г.Ганєєва [21]
Сукупність приватних фірм, державних компаній, громадських організацій, органів влади та центрів створення нових знань і їх подальшої дифузії, які поєднані між собою специфічними партнерськими взаємовідносинами, що сприяють інтенсифікації інноваційної діяльності та, як наслідок, – підвищенню рівня конкурентоспроможності регіону	А.Поручник, І.Брикова [22]
Сукупність організаційних, структурних і функціональних компонентів (інституцій), задіяних у процесі створення та застосування наукових знань і технологій, що визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови інноваційного процесу в межах регіону та забезпечують розвиток інноваційної діяльності як на рівні суб'єктів господарювання регіону, так і в країні в цілому.	Л.Федулова [23]

Висновки. Отже, регіональне інноваційно-активне середовище, на нашу думку можна визначити як складну, відкриту, динамічну, соціально-економічну систему, що складається з розташованих у межах регіону підприємств, установ, організацій, окремих фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, які активно й цілеспрямовано взаємодіють між собою у

сфері створення, розповсюдження, використання наукових знань і технологій, виробництва інноваційної продукції.

На підставі проведеного теоретичного аналізу наявних в сучасній літературі підходів до сутності та змісту основних понять в рамках дослідження, можна зробити висновки, що національний рівень інноваційної системи визначає рамкові умови, правила

гри для регіонального інноваційного процесу. На регіональному рівні всі інші рівні перетинаються, приводячи до утворення синергетичних ефектів.

Отже, побудова регіональних інноваційно-активних середовищ передбачає встановлення чітких функціональних зв'язків між окремими підсистемами інно-

ваційного процесу регіону. Тому подальшими дослідженнями передбачається дослідження організації регіональної інноваційної системи, формування механізму інфраструктурного забезпечення інноваційних процесів регіону, розроблення науково-інноваційної політики розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Білик Р. С. Особливості розвитку інноваційного середовища в Україні в умовах глобальної конкуренції / Р. С. Білик / Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Менеджмент інновацій. - 2015. - Т. 23, вип. 4. - С. 27-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumi_2015_23_4_6.
2. Freeman C. Technology policy and economic performance: Lessons from Japan. London : Pinter, 1987. 155 p.
3. Freeman C. Japan: A new national innovation system. In: Technology and economy theory. London : Pinter, 1988. P. 331–348.
4. National Innovation Systems: A Comparative Analysis / ed. by R. Nelson. N. Y. : Oxford University Press, 1993. 560 p.
5. Metcalfe S. The Economic Foundations of Technology Policy: Equilibrium and Evolutionary Perspectives / S. Metcalfe/ Handbook of the Economics of Innovation and Technological Change. – Oxford (UK)/Cambridge (US): Blackwell Publishers, 1995. – P. 409-512
6. Hall A. From measuring impact to learning institutional lessons: An innovation systems perspective on improving the management of international agricultural research / Hall A., Sulaiman R., Clark N., Yoganand B. / Agricultural Systems, Vol. 78. – 2003. – P. 213-241.
7. Яремко Л.А. Національна інноваційна система та її формування в Україні / Л.А. Яремко / Формування ринкових відносин в Україні. – № 1(68) . – 2007. - с. 55
8. Білозубенко В.С. Роль національної інноваційної системи у підтриманні інноваційної активності / В.С. Білозубенко / Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Сер. Економічні науки . – 2009 . – №4 . – С.13-20.
9. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови/ Макаренко І.П., Копка П.М., Рогожин О.Г., Кузьменко В.П./ За наук. ред. І.П. Макаренка. – К.: Інститут проблем національної безпеки, 2007. – 520с.
10. Оdotюк І. В. Національна інноваційна система України: структура, недоліки інноваційної спеціалізації і шляхи їх усунення. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7375>
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80#Text>
12. Fischer M. M. Innovation, knowledge creation and systems of innovation / Ann Reg. Sci. 2001. V. 35. P. 199–216.
13. Miles K. and Lake D. A. Globalization and Governance: Definition, Variation and Explanation. Globalizing Authority, Princeton University Press, 2003.
14. Васин С.М., Гамидуллаева Л. А. Регион как локус инновационной деятельности / Теоретическая и прикладная экономика. 2018. № 2. С. 1–11.
15. Cooke P. Regional innovation systems: competitive regulation in the new Europe / P. Cooke / Geoforum. – 1992. – N 23. – P. 365–382
16. Kirat T., Lung Y. Innovation and proximity: territories as loci of collective learning processes / T. Kirat, Y. Lung / European Urban and Regional Studies. – 1999. – P. 27–38.
17. Asheim B. and Gertler M. The Geography of Innovation. Regional Innovation Systems / The Oxford Handbook of Innovation. Oxford : Oxford University Press, 2005. P. 291–317
18. Doloreux D. Characterizing the regional innovation systems in Sweden: Atentative typology based on a description of responses to the Community Innovation Survey II» / Nordisk Sam halls geographic Tidskrift. 2002. № 34 (1). P.69–92
19. Isaksen A. Building Regional Innovation Systems: Is Endogenous Industrial: Development Possible in the Global' Economy / Canadian Journal of Regional Science. 2001. № 24 (1). P. 101–120
20. Нетудихата К. Л. Еволюція сучасних теорій інноваційного регіонального розвитку / К. Л. Нетудихата / Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили. Наукові праці. Економічні науки. – Миколаїв, 2005. – Т. 38. – Вип. 25. – С. 23–31
21. Ганеева Г. А. Региональная инновационная система: структура и результативность функционирования / Г. А. Ганеева / Вестник УГАТУ. – Уфа. – 2006. – № 5. – С. 93–97.
22. Поручник А. М. Регіональна інноваційна система як основа підвищення міжнародного конкурентного статусу національних регіонів / А. М. Поручник, І. В. Брикова / Міжнародна економічна політика : наук. журн. / гол. ред. Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2006. – Вип. 5. – С. 134–173.
23. Федулова Л. І. Організаційні механізми формування результативної регіональної інноваційної системи / Л. І. Федулова / Стратег. пріоритети. – 2009. – № (13). – С. 157–165.
24. Безгин К. С. Управление процессом создания ценности на предприятии: полисубъектность и коллаборация : монография / К. С. Безгин. – Харьков : «НТМТ», 2015. – 288 с.

References:

1. Bilyk R.S. (2015) Osoblivosti rozvitku innovatsiyogo seredovishcha v Ukraini v umovakh globalnoi konkurentsii. *Features of the development of innovation environment in Ukraine in terms of global competition*: Bulletin of the University of Dnepropetrovsk. Series: Innovation Management, vol. 23, nom. 4, pp. 27-35. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumi_2015_23_4_6.
2. Freeman C. (1987) Technology policy and economic performance: Lessons from Japan. London, p. 155
3. Freeman C. (1988) Japan: A new national innovation system. In: *Technology and economy theory*. London. pp. 331–348.
4. National Innovation Systems (1993) : A Comparative Analysis / ed. by R. Nelson. N.Y.: *Oxford University Press*, pp. 560.
5. Metcalfe S. (1995) *The Economic Foundations of Technology Policy: Equilibrium and Evolutionary Perspectives*. Handbook of the Economics of Innovation and Technological Change. – Oxford (UK)/Cambridge (US): Blackwell Publishers, pp. 409-512
6. Hall A., Sulaiman R., Clark N., Yoganand B. (2003) From measuring impact to learning institutional lessons: An innovation systems perspective on improving the management of international agricultural research. *Agricultural Systems*, Vol. 78, pp. 213-241.
7. Yaremko L.A. (2007) Natsionalna innovatsiyna sistema ta ii formuvannya v Ukraini. *National innovation system and its formation in Ukraine*: Formation of market relations in Ukraine, no. 1 (68), p. 55
8. Bilozubenko V.S.(2009) Rol natsionalnoi innovatsiynoi sistemi u pidtrimanni innovatsiynoi aktivnosti. *The role of the national innovation system in supporting innovation activity*: Bulletin of Donetsk National University of Economics and Trade. M. Tugan-Baranovsky. Ser. Economic sciences, no.4, pp. 13-20
9. Makarenko I.P., Kopka P.M., Rogozhin O.G., Kuzmenko V.P. (2007) Natsionalna innovatsiyna sistema Ukraini: problemi i printsipi pobudovi. *National innovation system of Ukraine: problems and principles of construction*: For science. ed. I.P. Makarenko. - Kyiv: Institute of National Security Problems, 520p.
10. Odotyuk I.V. (2019) Natsionalna innovatsiyna sistema Ukraini: struktura, nedoliki innovatsiynoi spetsializatsii i shlyakhi ikh usunennya. *National innovation system of Ukraine: structure, shortcomings of innovation specialization and ways to eliminate them: Efficient economy*, No.11. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7375>
11. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukraini vid 17 chervnya 2009 r. № 680-r «Pro skhvalennya Kontseptsii rozvitku natsionalnoi innovatsiynoi sistemi» *Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 17, 2009 № 680-r «On approval of the Concept of development of the national innovation system»* Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80#Text>
12. Fischer M. M. (2001) Innovation, knowledge creation and systems of innovation. *Ann Reg. Sci.*, V. 35, pp. 199–216.
13. Miles K. and Lake D. A. (2003) *Globalization and Governance: Definition, Variation and Explanation*. Globalizing Authority, Princeton University Press.
14. Vasin S.M., Gamidullaeva L.A. (2018) Region kak lokus innovatsionnoy deyatel'nosti, *Region as a locus of innovation: Theoretical and applied economics*, No. 2, pp. 1–11.
15. Cooke P. (1992) Regional innovation systems: competitive regulation in the new Europe: *Geoforum*, No. 23, pp. 365–382
16. Kirat T., Lung Y. (1999) Innovation and proximity: territories as loci of collective learning processes: *European Urban and Regional Studies*, pp. 27–38.
17. Asheim B. and Gertler M. (2005) The Geography of Innovation. *Regional Innovation Systems / The Oxford Handbook of Innovation*. Oxford : Oxford University Press, pp. 291–317
18. Doloreux D. (2002) Characterizing the regional innovation systems in Sweden: Atentative typology based on a description of responses to the Community Innovation Survey II» / *Nordisk Sam halls geographic Tidskrift*. No. 34 (1). pp.69–92
19. Isaksen A. (2001) Building Regional Innovation Systems: Is Endogenous Industrial: Development Possible in the Global' Economy / *Canadian Journal of Regional Science*, No. 24 (1), pp. 101–120
20. Netudihata K.L. (2005) Yevolyutsiya suchasnikh teoriy innovatsiyogo regionalnogo rozvitku. *Evolution of modern theories of innovative regional development*: Nikolaev State University for the Humanities. Petra Mogili. Scientific works. Economic sciences. - Mykolaiv, Vol. 38, No. 25, p. 23
21. Ganeeva G.A. (2006) Regionalnaya innovatsionnaya sistema: struktura i rezultativnost funktsionirovaniya. *Regional innovation system: structure and effectiveness of functioning*: Bulletin of UGATU. – Ufa, No. 5, pp. 93–97.
22. Poruchnyk A.M., Brykova I.V. (2006) Regionalna innovatsiyna sistema yak osnova pidvishchennya mizhnarodnogo konkurentnogo statusu natsionalnykh regioniv. *Regionalna innovatsiyna sistema yak osnova pidvishchennya mizhnarodnoho konkurentnoho statusu natsionalnykh rehioniv*: Mizhnarodna ekonomichna politika: nauk. magazine. [goal ed. D.G. Lukyanenko]. K.: KHEY, No. 5, pp. 134–173
23. Fedulova L.I. (2009) Organizatsiyni mekhanizmi formuvannya rezultativnoi regionalnoi innovatsiynoi sistemi. *Organizational mechanisms of formation of the resultant regional innovation system*: Strategist. Priorities, No.13 (13), pp. 157–165.
24. Bezgin K.S. (2015) Upravlenie protsessom sozdaniya tsennosti na predpriyatii: polisub'ektnost i kollaboratsiya. *Management of the enterprise value creation process: multisubjectivity and collaboration*: monografiya. – Harkov: «NTMT», p 288.